

громадянської етики, опанування знань про механізми антикорупційної поведінки: від опору побутовій корупції на рівні базової освіти до професійної підготовки майбутнього правоохоронця, здатного протидіяти корупції в соціально-професійній діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Клименко І. В. Психологічні засади професійної підготовки поліцейських : монографія. Харків : Фоліо, 2018. 424 с.
2. Пустовалова И. Н. Формирование правосознания – основное условие деинституализации коррупционных отношений. *Гуманитарные и социальные науки*. 2011. № 1. URL: <http://www.advokat-natarius.ru/s27> (дата звернення: 25.02.2019).
3. Хамдеев А. Р. Педагогическое обеспечение формирования антикоррупционной культуры студентов вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Казань, 2015. 251 с.

Отримано 28.02.2019

УДК 37.03:355.232

Наталія Віталіївна МАКОГОНЧУК,

*викладач кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін
Національної академії Державної прикордонної
служби імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький),
кандидат педагогічних наук;*

<https://orcid.org/0000-0001-7378-8917>

ОСНОВНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ- ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ

Охарактеризовано основні методи формування громадянської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, які дозволяють залучати курсантів до осмисленого переживання індивідуальної й колективної діяльності, усвідомлення та прийняття громадянських цінностей, накопичення досвіду громадянської діяльності.

В умовах сьогодення, коли Україна йде шляхом побудови демократичної держави й становлення громадянського суспільства, найважливішим завданням вищої військової школи на сучасному етапі є формування громадянської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, що дасть можливість утвердити громадянські й гуманітарні цінності як найважливіші пріоритети розвитку особистості захисників кордону.

Сформованість якостей громадянина, таких як громадянська гідність, обов'язок, відповідальність, мужність, а також громадянської

свідомості, позиції зумовлює мотиви поведінки й діяльності офіцера, дозволяє критично оцінювати себе, більш ефективно налагоджувати взаємодію з людьми при організації службової діяльності з охорони кордону. У цьому випадку громадянську компетентність офіцера-прикордонника слід розглядати як складову його готовності до виконання службових обов'язків та передумову особистого і професійного самовизначення як захисника Вітчизни.

Саме під час навчання у вищому навчальному закладі, у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу майбутні офіцери-прикордонники можуть долучитися до базових громадянських цінностей, що забезпечує становлення їхньої громадянської компетентності – вироблення активної життєвої позиції, самостійності й уміння діяти відповідно до правових норм.

Оволодіння теоретичними аспектами навчальних дисциплін є основою для формування у курсантів базових особистісних якостей, зокрема наукового світогляду, патріотичних переконань, громадянської позиції, моральної свідомості, правової культури й культури спілкування. Найбільш адекватними в аспекті становлення громадянської компетентності й гуманістичних демократичних цінностей є, на наш погляд, активні й інтерактивні методи, які передбачають взаємодію й співробітництво всіх учасників освітнього процесу при вирішенні навчальних і практичних завдань. С. Смирнов серед активних методів називає дискусійні методи, тренінги, ігрові методи та проблемні методи [2, с. 169].

Саме використання проблемних методів сприяє переходу знань у переконання, викликає у курсантів великі інтелектуальні почуття. При цьому самостійно «відкриті» істини, закономірності краще запам'ятовуються [3, с. 269]. Так, наприклад, використання диспуту сприяє активному вираженню молодими людьми своїх думок, доказування та відстоювання їх при колективному обговоренні тієї чи іншої проблеми. Для проведення диспуту важливо, щоб його тема хвилювала більшість курсантів, була пов'язана з їхніми переживаннями.

Важливе значення для формування громадянської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників мають також інтерактивні методи. Під час інтерактивного навчання всі вчаться спілкуватися з іншими, критично мислити, приймати продумані рішення [1, с. 172]. Одним з важливих інтерактивних методів є бесіда. Вона є діалоговим методом навчання і має певні пошукові та активізуючі властивості. Для формування громадянської культури майбутніх офіцерів-прикордонників можна використовувати два види бесід: евристичну і репродуктивну. Бесіду можна застосовувати як окремий прийом навчання під час лекції для більш дохідливого пояснення певних складних положень. Після лекції вона

важлива для поглиблення знань, які вимагають додаткової самостійної роботи, а також з метою обговорення і контролю рівня опанування [4, с. 321–322].

При використанні усіх зазначених методів важливо звертатися до особистого досвіду курсантів, що передбачає й урахування їхнього ставлення до реальної політичної, економічної, соціальної дійсності, з'ясування її протиріч і тенденцій. Громадянська освіта у наш час не можлива без моделювання й аналізу на заняттях різних ситуацій – історичного, правового, морального, економічного характеру – які потребують застосування відповідних знань і умінь, пошуку шляхів вирішення проблем, складання плану практичних дій. З умов поєднання особистого досвіду курсантів і наукових знань можна формувати необхідні громадянські знання, ставлення, ціннісні орієнтації, особистісно прийняті зразки громадянськості.

Загалом зазначені методи допомагають формувати у курсантів здатність до критичного аналізу, але одночасно й уміння протистояти тиску, робити вибір, аргументувати, відстоювати свою точку зору.

Окрім цього, ще одним ефективним способом, що дозволяє вирішувати широкий спектр завдань громадянської освіти є науково-дослідницька робота. Вона допомагає розвивати історичне мислення курсантів, формувати у них навички самоосвіти, прагнення й уміння орієнтуватися в інтелектуальному полі суспільства. При цьому також важливе значення має робота курсантів з історичними документами, з писемними історичними джерелами.

Дослідники зазначають, що під час активної, зацікавленої, творчої участі в цій роботі молоді люди вчаться працювати самостійно і в колективі, вчаться виділяти головне, порівнювати особисті й суспільні інтереси. Це сприяє становленню як окремих компонентів, так і громадянської компетентності особистості загалом.

Усі зазначені методи допомагають формувати в курсантів ініціативність та самостійність. Адже, як стверджують науковці, пріоритетна роль у формуванні мотивації до громадянської діяльності повинна належати практико-орієнтованим формам і методам. Йдеться про те, щоб курсанти уміли самостійно підбирати й осмислювати політичну, правову, економічну інформацію, моделювали соціальні ситуації, аргументували ухвалені рішення, власну громадянську позицію чи громадянські вчинки та дії.

Таким чином, для формування громадянської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників необхідно поєднувати пояснювально-репродуктивні та проблемні, інтерактивні, дослідницькі методи, які дозволяють розвивати критичне мислення курсантів і включати їх у різні види самостійної пізнавальної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Вихрущ В. О. Методика педагогіки : навч. посіб. Тернопіль : КРОК, 2011. 442 с.
2. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности. М. : Академия, 2003. 302 с.
3. Шиянов Е. Н., Котова И. Б. Развитие личности в обучении : учеб. пособие для студентов пед. вузов. М. : Академия, 2000. 288 с.
4. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

Отримано 28.02.2019

УДК [159.98:351.74](477)

Наталія Едуардівна МІЛОРАДОВА,

професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3 (підрозділів поліції превентивної діяльності)

*Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент;*

 <https://orcid.org/0000-0002-0716-9736>

ПРОГРАМА ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІОГЕНЕЗУ СЛІДЧИХ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Розглядається програма професійно-психологічного забезпечення професійного розвитку працівників слідчих підрозділів на всіх стадіях професіогенезу (професійне самовизначення, здобуття вищої освіти, професійного розвитку); основні положення та напрямки програми. Акцентується увага на складових психолого-педагогічного супроводу (діагностика, профілактика, корекція).

Професійний розвиток слідчих органів досудового розслідування Національної поліції є складним, довготривалим процесом, складовими якого є: нормативно врегульовані заходи; відповідний професійно-психологічний супровід; самоосвіта та самовдосконалення фахівця.

Спираючись на розглянуті теоретичні положення і отримані результати емпіричного дослідження нами була розроблена та описана програма професійно-психологічного забезпечення професіогенезу слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України.

Основу програми складають такі положення:

1) професійно-психологічного забезпечення професіогенезу слідчих – це цілісний процес діагностики, профілактики та корекції професійного становлення слідчих на всіх стадіях: професійного самовизначення; здобуття вищої освіти та професійного розвитку;